

Book Review: โรงเรียนนี้ใช่เลย

Book Review: You, Your Child, and School

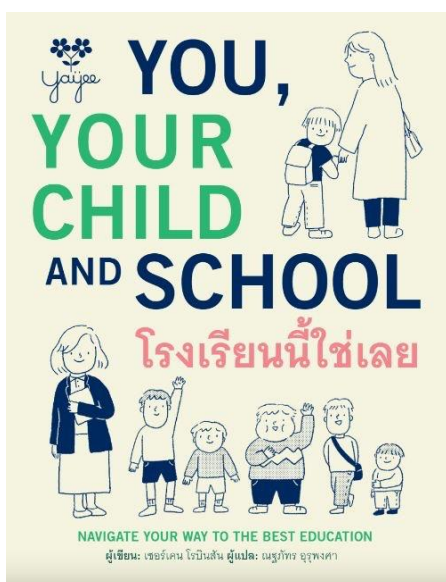
วรรณวิศา สืบบุญสรณ์ คล้ายจำแลง

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang

Division of Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University

Received: December 19, 2023 / Revised: March 13, 2024 / Accepted: March 28, 2024

ในการเป็นผู้ให้บริการทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในบทบาทครู ผู้บริหารสถานศึกษา หรือแม้แต่ผู้ปกครอง ปัญหาหนึ่งที่มักจะพบเสมอคือการสื่อสารให้ผู้ปกครองเข้าใจเกี่ยวกับนิยามและเป้าหมายของการศึกษา สมรรถนะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางการศึกษา และสิ่งที่ผู้ปกครองควรดำเนินการร่วมกันกับทางโรงเรียนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประสบความสำเร็จในชีวิต และเป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติ ผู้ปกครองเองก็มักจะมีปัญหาอยู่เสมอว่า “จะเลือกโรงเรียนใดให้แก่บุตรหลานของตนดี” เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2563 Sir Ken Robinson นักการศึกษาชื่อดัง

ของประเทศอังกฤษได้ฝากผลงานหนังสือ “You, Your Child, and School” เอาไว้ให้แก่ผู้ปกครองทั่วโลก และข้าพเจ้าเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้จะตราตรึงใจผู้อ่านอย่างมากเช่นเดียวกับปาฐกถาในหัวข้อ “Do Schools Kill Creativity” ในปี พ.ศ. 2549 ของท่านที่กลายมาเป็น TED Talks ที่มียอดชมมากที่สุดตลอดกาลกว่า 72 ล้านคนทั่วโลก และเป็นที่น่ายินดีอย่างมากที่ในปี พ.ศ. 2566 นี้ สำนักพิมพ์ยาหยิได้นำมาแปลเป็นภาษาไทยเพื่อให้ผู้อ่านชาวไทยสามารถเข้าถึงหนังสือเล่มนี้ได้ง่ายขึ้นโดยไม่มีอุปสรรคเรื่องภาษา

ผู้เขียนได้อธิบายว่าหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนตั้งใจให้เป็นภาคต่อของหนังสือ Creative Schools: The Grassroots Revolution That’s Transforming Education ที่ท่านเขียนไว้ในปี พ.ศ. 2558 โดยหนังสือ Creative Schools ได้เขียนเพื่อกลุ่มเป้าหมายหลักคือครู อาจารย์ นักการศึกษา และผู้สนใจด้านการศึกษา ในขณะที่หนังสือ You, Your Child, and School ซึ่งเป็นภาคต่อนี้มีกลุ่มเป้าหมายหลักเพื่อผู้อ่านที่เป็นผู้ปกครอง อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าเห็นว่าครู อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ให้บริการ

ทางการศึกษาทุกท่านควรอ่านหนังสือเล่มนี้เช่นเดียวกัน เพื่อให้สามารถสื่อสารกับผู้ปกครองและนำพาผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำถามแรกที่เกิดขึ้นในใจผู้ปกครองทุกท่านคือ “จะเลือกโรงเรียนอย่างไรให้เหมาะกับบุตรหลานของตนดี” หรือ “โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่ใช้สำหรับบุตรหลานของตนแล้วหรือไม่” ในฐานะครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ให้บริการทางการศึกษา หนังสือเล่มนี้ได้จุดประกายให้เห็นว่าท่านควรชวนให้ผู้ปกครองครุ่นคิดและทำความเข้าใจนิยามของคำว่า “การเรียนรู้” “การศึกษา” และ “โรงเรียน” ทราบถึง “วัตถุประสงค์ของการศึกษา” และตระหนักว่า “ทุกอย่างเปลี่ยนไปแล้ว” ในขณะเดียวกันท่านก็ควรทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้วยเช่นกันว่า “อะไรคือสิ่งที่ผู้ปกครองกังวลเกี่ยวกับการศึกษามากที่สุด” ในประเด็นเหล่านี้ Sir Ken Robinson ได้ย้ำกับพวกเราว่าในขณะที่หลายท่านมองว่าการศึกษาเป็นเรื่องของการเตรียมตัวเพื่อรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นหลังสำเร็จการศึกษา “ชีวิตวัยเด็กไม่ใช่สนามซ้อมของชีวิต เด็ก ๆ กำลังใช้ชีวิตอยู่ในปัจจุบัน พวกเขาล้วนมีความรู้สึก มีความคิด และความสัมพันธ์กับทุกสิ่งรอบตัว การศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับช่วงชีวิต ณ ปัจจุบัน (Robinson & Lou, 2023, p. 23)” ในมุมมองของ Sir Ken Robinson การศึกษามีวัตถุประสงค์ 4 ประการที่ผู้ปกครองและโรงเรียนควรให้ความสำคัญเท่าเทียมกัน ได้แก่ 1. **การพัฒนาเศรษฐกิจ** ทั้งในระดับบุคคล ให้ผู้เรียนมีอาชีพการงานที่มั่นคงและมีรายได้สูง และในระดับประเทศชาติเพื่อความเจริญมั่งคั่งของประเทศ 2. **การพัฒนาด้านสังคม** ให้ผู้เรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีอารมณ์ที่มั่นคง 3. **การพัฒนาด้านวัฒนธรรม** ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลกรอบตัวและวัฒนธรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น ทั้งในด้านวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ หรือรูปแบบของพฤติกรรมต่างๆ และ 4. **การพัฒนาของบุคคล** ให้ผู้เรียนสามารถดึงศักยภาพที่แท้จริงของตนเองออกมาได้ ค้นพบพรสวรรค์ที่แท้จริงของตนเอง และมีโอกาสได้รับการพัฒนาพรสวรรค์นั้นอย่างเต็มศักยภาพ

นอกจากนี้ Sir Ken Robinson ได้เน้นย้ำว่า “ความอันตรายของระบบการศึกษาที่อิงมาตรฐานคือแนวคิดที่ว่าระบบเดียวนั้นใช้ได้กับทุกคน และชีวิตของมนุษย์ดำเนินไปเป็นเส้นตรง ในความเป็นจริงนั้น มีหลากหลายเส้นทางที่จะนำเราไปสู่ชีวิตที่สมบูรณ์...สิ่งสำคัญคือโรงเรียนจะต้องไม่จำกัดอนาคตของลูกไว้ด้วยการทักท้วงเอาว่าการศึกษาแบบที่คนรุ่นก่อนเคยได้รับย่อมเหมาะสมกับเด็ก ๆ (Robinson & Lou, 2023, p. 374)” อีกทั้ง “โรงเรียนไม่จำเป็นต้องดำเนินไปเหมือนในอดีตเพียงเพราะว่าเป็นสิ่งที่ทำสืบทอดต่อ ๆ กันมา (Robinson & Lou, 2023)” ขณะนี้ประเทศไทยของเรากำลังปรับปรุงหลักสูตรขนานใหญ่ จากหลักสูตรอิงมาตรฐานไปสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เจตคติ ทักษะ และความรู้เพื่อจัดการกับความท้าทายของสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ในขณะเดียวกัน ปัจจุบันนี้ ประเทศไทยก็มีโรงเรียนมากมายหลายประเภท หลากหลายราคา เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับผู้ปกครอง ทั้งโรงเรียนและผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมายาวนานหลายชั่วอายุ อาจไม่ใช่คำตอบที่ “ใช่” สำหรับผู้เรียนในปัจจุบันอีกต่อไปแล้ว ทั้ง

ผู้ให้และผู้รับบริการการศึกษาอาจนำองค์ประกอบของความเป็นเลิศของโรงเรียน 8 ประการ ที่ Sir Ken Robinson เสนอไว้ มาเป็นหลักในการประเมินความเป็นเลิศของโรงเรียนและร่วมกันพัฒนาโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศ โรงเรียนที่ดีไม่ใช่โรงเรียนที่แพง ไม่ใช่โรงเรียนที่มีชื่อเสียง ไม่ใช่โรงเรียนที่มีตึกอาคารหรูหราสวยงาม แต่เป็นโรงเรียนที่ขับเคลื่อนองค์ประกอบทุกด้านอย่างเหมาะสมและสมดุล ได้แก่ “หลักสูตร (เนื้อหาที่นักเรียนต้องเรียนรู้) การสอน (การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้) การประเมิน (การทำความเข้าใจความสามารถของผู้เรียน) ตารางสอน (การจัดการเวลาสำหรับการเรียนและการใช้ทรัพยากรในโรงเรียน) สภาพแวดล้อม (สถานที่ที่การเรียนรู้เกิดขึ้น) และวัฒนธรรม (ค่านิยมและพฤติกรรมที่โรงเรียนส่งเสริม) (Robinson & Lou, 2023, p. 191)”

คำถามต่อมาคือ “ผู้ปกครองควรแสดงบทบาทอย่างไร” และในฐานะครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ให้บริการทางการศึกษา ท่านจะนำพาผู้ปกครองมาร่วมกันพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาได้อย่างไร Sir Ken Robinson ชี้แนะว่าผู้ปกครองสามารถ “สร้างการเปลี่ยนแปลง” ให้แก่ระบบการศึกษาที่มีกีดกันการศึกษาได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองได้ด้วยทางเลือก 3 แนวทาง ได้แก่ 1. เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจากภายใน โดยเฉพาะที่โรงเรียนของลูก 2. กดดันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบในภาพรวม และ 3. การให้การศึกษาออกกระบบ โดยทั้งสามแนวทางนี้ ผู้ปกครองอาจทำตามลำพังหรือทำร่วมกับผู้อื่น เช่น ผู้ปกครองท่านอื่น คุณครู หรือกลุ่มคนที่สนับสนุน แต่จุดเริ่มต้นของสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดคือ “ความเข้าใจว่าเราต้องการสิ่งใดสำหรับลูก เด็กๆ ต้องการสิ่งใดในการเจริญเติบโต และการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทในภาพรวมทั้งหมดได้อย่างไร (Robinson & Lou, 2023)” ในหนังสือเล่มนี้ Sir Ken Robinson ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 บทที่ล้วนช่วยให้ผู้อ่านตอบคำถามเหล่านี้ได้ทั้งสิ้น ได้แก่ 1. หาทิศทางตัวเอง 2. รู้จักบทบาทตัวเอง 3. รู้จักลูก 4. เลี้ยงลูกให้เติบโตใหญ่แข็งแรง 5. ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโรงเรียน 6. เลือกโรงเรียนที่ใช่ 7. ไปยังต้นกำเนิด 8. สร้างความสัมพันธ์ 9. รับมือกับปัญหา และ 10. มองอนาคต ทั้งหมดทั้งหมด สิ่งที่เราพบเห็นที่สำคัญมากที่สุด 2 ประการ สำหรับผู้ปกครองและโรงเรียน คือ การรู้จักลูกหรือรู้จักผู้เรียน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน โรงเรียน และชุมชนภายนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องอย่างมากกับแนวคิด Schools that Learn ของ Peter Senge ที่ได้กล่าวถึงวินัย 5 ประการสำหรับนักการศึกษา คณาจารย์ ผู้ปกครอง และทุกคนที่ใส่ใจการศึกษาเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งต้องเริ่มต้นจากการสร้าง “วิสัยทัศน์ร่วม” (Shared Vision) ในการจัดการศึกษาที่ควรมาจากความต้องการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ท้ายที่สุดนี้ สำหรับครู ผู้บริหารสถานศึกษา นักการศึกษา และผู้ให้บริการทางการศึกษา ในห้วงแห่งการปฏิรูปหลักสูตรสู่การเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ Sir Ken Robinson ได้จุดประกายให้เราให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้ง 1. การรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Knowing That) ซึ่งเป็นความเข้าใจในทฤษฎีและแนวคิดเชิงนามธรรม และข้อมูลเฉพาะเจาะจง 2. การรู้ซึ่งนำไปปฏิบัติได้จริง (Knowing How) ซึ่งเป็นความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง และ

3. การรู้จากภายใน (Knowing This) ซึ่งเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกของตนเองและการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น อีกทั้งได้เน้นย้ำถึงสมรรถนะสำคัญ 8 ประการ ซึ่งสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้ง 4 ข้อ ได้แก่ 1. ความอยากรู้อยากเห็น 2. ความสร้างสรรค์ 3. การวิเคราะห์วิจารณ์ 4. การสื่อสาร 5. ความร่วมมือ 6. ความเมตตา 7. ความสงบของจิตใจ และ 8. ความเป็นพลเมือง ซึ่งผู้ให้บริการทางการศึกษาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาว่าโรงเรียนกำลังจัดการศึกษาที่เหมาะสมหรือไม่ได้ ด้วยความเชื่อและความเข้าใจพื้นฐานที่ว่า “เด็กทุกคนเกิดมาเพื่อเรียนรู้” (Robinson & Lou, 2023) ในฐานะผู้ให้บริการทางการศึกษา เราจึงควรสร้างหลักประกันว่า “การศึกษา (education) หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้” และ “โรงเรียน (school) หรือชุมชนสำหรับผู้เรียน” (Robinson & Lou, 2023) กำลังเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนเกิด “การเรียนรู้ (learning) หรือการพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่” (Robinson & Lou, 2023) ดังที่ Sir Ken Robinson ชี้ให้เห็นว่าปัญหาในปัจจุบันคือ “เด็กทุกคนรักการเรียนรู้ แต่อาจไม่ชอบการศึกษาเสมอไป และบางคนก็มีปัญหาที่โรงเรียน (Robinson & Lou, 2023)” ในความเห็นของข้าพเจ้า หน้าที่ของครูผู้บริหารสถานศึกษา และนักการศึกษาทุกคนจึงควรพยายามอย่างสุดกำลังและความสามารถโดยร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อทำให้ “เด็กทุกคนรักการเรียนรู้อย่างไม่เสื่อมคลายตลอดชีวิต ตระหนักและเห็นคุณค่าของการศึกษา และชอบไปโรงเรียน” ซึ่งหนังสือเล่มนี้สามารถจุดประกายและให้แนวทางแก่ท่านได้เป็นอย่างดี

Reference

Robinson, K. & Lou, A. (2023). *You, your child, and school*. (Urupongsa, N., Trans.). Yayee. (Original worked published 2018)